

3. 12. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Lze obchodní korporaci s neobsazeným statutárním orgánem jmenovat opatrovníka?

Mezi řadu zajímavých situací, které rekodifikace soukromého práva nabídla soudům k řešení v oblasti korporátního práva, patří otázka, zda soud může obchodní korporaci, jejíž statutární orgán není dostatečně obsazen, z tohoto důvodu jmenovat hmotněprávního opatrovníka. Cílem tohoto článku je přiblížit nedávné rozhodnutí, ve kterém tuto otázku řešil Vrchní soud v Praze.

GLATZOVA & Co.
Advokátní kancelář - Law firm

Podstata otázky

Úvodem nebude na škodu trocha teorie. Řešení otázky totiž závisí na vyjasnění vzájemného vztahu dvou ustanovení občanského zákoníku („**OZ**“), resp. zákona o obchodních korporacích („**ZOK**“)

Prvním z nich je § 165 odst. 1 OZ, který dopadá na kategorii právnických osob obecně a stanoví, že nemá-li statutární orgán dostatečný počet členů potřebný k rozhodování, jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, chybějící členy soud na dobu než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání; jinak soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, kdykoli se o tom při své činnosti dozví.

Druhým z dotčených ustanovení je § 443 ZOK[1], který upravuje předepsaný postup v situaci, kdy představenstvo akciové společnosti není schopno plnit své funkce, protože příslušný orgán akciové společnosti včas nejmenuje nové členy představenstva po zániku funkce jejich předchůdců. Z tohoto ustanovení se podává, že v takovém případě jmenuje chybějící členy soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem, a to na dobu, než bude řádně zvolen chybějící člen nebo členové, jinak může soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci.

Z porovnání obou ustanovení vyplývá, že přes jejich základní podobnost v účelu a částečně i řešení (funkčnost statutárního orgánu má být primárně obnovena jmenováním chybějících členů soudem na návrh oprávněné osoby), je mezi nimi rozdíl, pokud jde o nástroje, které jsou soudu k dispozici, jestliže ke jmenování chybějících členů nedojde. Zatímco § 165 odst. 1 OZ ukládá soudu jmenovat právnické osobě i bez návrhu opatrovníka, § 443 ZOK stanoví, že soud může v takovém případě společnost i bez návrhu zrušit s likvidací.

Klíčovou otázkou tedy je, zda speciální nástroj dle § 443 ZOK ponechává prostor pro využití obecného nástroje dle § 165 odst. 1 OZ.

Odpověď Vrchního soudu v Praze

Stejnou otázku si položil Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 11. září 2015, č.j. 7 Cmo

67/2015-393[2] a odpověděl na ni negativně, tj. že u akciových společností není jmenování opatrovníka postupem dle § 165 odst. 1 OZ možné (nechávám stranou konkrétní okolnosti případu a další právní otázky, jimiž se v rozhodnutí soud zabýval).

Posouzení vztahu obou ustanovení (neboli toho, do jaké míry je § 443 ZOK vůči § 165 odst. 1 OZ speciální) Vrchní soud v Praze založil v první řadě na analýze jejich legislativní konstrukce. Vycházel přitom z předpokladu, že „zdvojení téže premisy k týmž následkům by nedávalo smysl resp. nemělo logického významu, protože v případě stejné premisy a různých následků je zjevná specialita ustanovení [ZOK].“ Po poměrně podrobném zkoumání premisy (ve smyslu podmínky aplikace) obou ustanovení Vrchní soud v Praze usoudil, že „obecné ustanovení § 165 odst. 1 [OZ] je co do podmínky (premisy) plně zahrnuto ve speciálním ustanovení § 443 [ZOK]“ Podle Vrchního soudu v Praze za takové situace není ze systematického hlediska důvod aplikovat § 165 odst. 1 OZ na akciové společnosti.

Dalším důvodem, který Vrchní soud v Praze vedl k tomuto závěru, je právě odlišnost nástrojů, které jsou soudu k dispozici v případě, že chybějící členy orgánu nejmenuje. Vrchní soud v Praze zdůraznil, že zatímco podle § 165 odst. 1 OZ je soud v takovém případě povinen jmenovat opatrovníka, ustanovení § 443 ZOK soudu „pouze“ umožňuje společnost zrušit; má-li soud podle § 443 ZOK k dispozici pluralitu možností, jak postupovat, není podle Vrchního soudu v Praze možné aplikovat § 165 odst. 1 OZ, když toto ustanovení nepřipouští variantní postup. Vrchní soud v Praze k režimu dle § 443 ZOK v citovaném rozhodnutí doslova uvedl: „Zrušení společnosti je dáno jen jako jedna z více možností, byť ostatní možnosti nejsou v předmětných ustanoveních výslovně zmíněny. Nabízí se otázka, zda možnosti volby soudu nemíní zákon právě jmenování opatrovníka. Odpověď zní, že nikoli, protože jak by mohl soud jednající v případě nejmenování chybějících členů statutárního orgánu podle § 165 odst. 1 [OZ] učinit vůbec něco jiného, než je jmenování opatrovníka, když zákon mu toto jmenování kogentně přikazuje. Vyloučením možnosti i jiného postupu v případě dle § 165 odst. 1 [OZ], než je jmenování opatrovníka, představuje zásadní důvod nepoužitelnosti tohoto ustanovení právě pro případy § 443 [ZOK], umožňujícího i jiná řešení.“

Je odpověď Vrchního soudu v Praze správná?

Nebudu čtenáře dlouho napínat a rovnou prozradím, že na otázku mám opačný názor než Vrchní soud v Praze. Jaké důvody mě k tomu vedou?

Předně vycházím z obecného pravidla subsidiarity OZ pro oblast soukromého práva (§ 9 odst. 2 OZ). Aniž je k tomu třeba zvláštních zákonných odkazů, pravidla OZ dopadají na celou oblast soukromého práva. Uplatnění nenajdou pouze tam, kde kompletní řešení posuzované situace poskytuje jiný (speciální) právní předpis.

Uznávám, že samotný text a legislativní konstrukce ustanovení § 443 ZOK nejsou jednoznačné a mohou svádět k výkladu způsobem, který zvolil Vrchní soud v Praze. Ustanovení má v zásadě totožnou hypotézu jako § 165 odst. 1 OZ, totožné preferované řešení a liší se jen jiným sekundárním způsobem řešení. Je ale také pravdou, že § 443 ZOK použití obecného pravidla nevylučuje. Proto je třeba řešení vzájemného vztahu obou ustanovení hledat nikoli pouze v textu, ale spíše v jejich smyslu a účelu (§ 2 odst. 2 OZ).

Nezbytné je přitom posoudit důsledky obou možných výkladů, a to zejména s ohledem na charakter nástrojů, které dávají soudu k dispozici. Ustanovení § 443 ZOK soudu umožňuje společnost i bez návrhu zrušit. Jedná se tedy o nástroj představující oproti jmenování opatrovníka nepochybně výraznější zásah do poměrů nejen společnosti, ale i dalších zainteresovaných osob (akcionářů, věřitelů apod.). Současně platí, že § 443 ZOK tento nástroj soudu dává jako jednu z možností a nevylučuje, aby soud postupoval jinak (soud tento nástroj může, ale nemusí využít). Domnívám se, že

udělením tohoto prostoru pro uvážení zákon od soudu na druhé straně vyžaduje komplexní posouzení věci v zájmu volby řešení, které bude nejlépe vhodné pro daný konkrétní případ.

Za takové situace podle mě chybí věcný důvod (účel), proč by právě v případě akciových společností (obchodních korporací obecně) soud neměl mít možnost jmenovat opatrovníka. Jmenování opatrovníka nepochybně může být i v případě obchodní korporace efektivním nástrojem pro řešení situací, kdy by naopak zrušení společnosti s likvidací bylo naprosto nevhodné, resp. zcela nepřiměřené. Zrušení společnosti pojmově směřuje k ukončení její existence, jde o nástroj likvidační - nefunkčnost statutárního orgánu (zablokování společnosti) se vyřeší odstraněním společnosti jako takové. Naproti tomu jmenování opatrovníka lze vnímat jako nástroj sanační, tj. nástroj směřující k obnovení akceschopnosti společnosti.[3] Pokud by měla být za takové situace soudu odepřena možnost využít sanační nástroj místo nástroje likvidačního, vyžadovalo by to podle mého názoru jednoznačnější legislativní vyjádření.

Protože se tak nestalo, je na místě § 443 ZOK vykládat v tom smyslu, že toto ustanovení nepředstavuje kompletní (vyčerpávající) pravidlo pro řešení dané situace, a mělo by být (v souladu s fungováním subsidiarity) doplněno § 165 odst. 1 OZ. Jinými slovy, protože § 443 ZOK neodpovídá na otázku, zda je v dané situaci možné akciové společnosti jmenovat opatrovníka, je tuto otázku třeba vyhodnotit dle obecného pravidla § 165 odst. 1 OZ. Při tomto výkladu § 443 ZOK rozšiřuje katalog nástrojů soudu o kompetenci ke zrušení společnosti, aniž by založení této kompetence soud zbavilo možnosti jmenovat společnosti opatrovníka dle obecného předpisu.

Takový výklad navazuje na poznatek, že § 443 ZOK ani dle své dikce neobsahuje uzavřený výčet nástrojů, které má soud k dispozici, a svěřuje tedy soudu prostor k jistému uvážení; dává-li § 443 ZOK soudu vůči akciovým společnostem jistou flexibilitu, nemělo by to znamenat, že jej současně zbavuje možnosti využít mírnější nástroj. Tento výklad také lépe odpovídá požadavku na spravedlivé řešení, když umožňuje soudu uvážit, který nástroj bude s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu nejvhodnější, a tím maximálně šetřit zájem společnosti, do jejíchž poměrů má autoritativně zasáhnout. V neposlední řadě je třeba podotknout, že tento výklad upřednostňuje také komentářová literatura.[4]

Závěr

Vrchní soud v Praze v citovaném rozhodnutí dospěl k závěru, že akciové společnosti není možné jmenovat opatrovníka postupem dle § 165 odst. 1 OZ, neboť překážkou je plně speciální úprava § 443 ZOK.

Domnívám se, že tento závěr není správný. Převážít by měl spíše výklad, podle kterého jsou obě ustanovení aplikovatelná vedle sebe; založením zvláštní kompetence ke zrušení společnosti by neměla být dotčena obecná kompetence jmenovat společnosti opatrovníka.

Za zásadní argument považuji fakt, že schází věcný důvod, pro který by v případě akciových společností (potažmo společností s ručením omezeným) soud neměl mít možnost společnosti jmenovat opatrovníka (jako nepochybně mírnější nástroj než zrušení společnosti s likvidací), kterou jinak ve vztahu k právnickým osobám má.

Mgr. Jan Veselý,
advokát

[Glatzová & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440

Fax: +420 224 248 701

e-mail: office@glatzova.com

[1] Nutno dodat, že § 198 ZOK obsahuje zvláštní úpravu pro společnosti s ručením omezeným založenou na v zásadě téže konstrukci jako § 443 ZOK. Není proto důvod pochybovat o přenositelnosti závěrů ohledně akciových společností do poměrů společností s ručením omezeným. S ohledem na to, že v komentovaném rozhodnutí se Vrchní soud v Praze zabýval akciovou společností, nadále tak činí i tento článek.

[2] Text rozhodnutí je dostupný např. [zde](#).

[3] Srov. ustanovení § 487 odst. 2 OZ: „Soud opatrovníku uloží, aby s odbornou péčí usiloval o řádné obnovení činnosti statutárního orgánu právnické osoby [...]“

[4] Srov. např. J. Lasák in Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 851: „Domnívám se, že není věcného důvodu vylučovat možnost, aby soud ustanovil i obchodní korporaci opatrovníka. Ustanovení opatrovníka obchodní korporaci je nade vše pochybnost mírnějším opatřením, než její automatické zrušení s likvidací. Jako rozumný se proto jeví spíše výklad, že zrušení obchodní korporace s následnou likvidací [...] by mělo připadat do úvahy, pouze pokud nelze řádného obnovení činnosti obchodní korporace dosáhnout ustanovením hmotněprávního opatrovníka postupem podle § 165 [OZ].“

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)